

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ

А Розглянута специфіка організації занять із іноземної мови дітей дошкільного віку. Визначено фольклор як своєрідний навчальний матеріал таких занять. Автор статті переконаний, що заняття з іноземної мови для дошкільників має свої особливості, які треба враховувати при підготовці майбутніх учителів іноземної мови.

Ключові слова: іноземна мова, діти дошкільного віку, фольклор, заняття, навчальний матеріал.

Актуальність проблеми. Іноземна мова – невід’ємний складник сучасної освіти. Психологія, педагогіка, лінгвісти переконують у доцільності початку вивчення іноземної мови у дошкільному віці. У багатьох дошкільних навчальних закладах організовується вивчення іноземної мови з 3–4 років. Вихователі переважно не готові до такої роботи, оскільки не мали необхідної освіти; вирішуючи згадані проблеми, запрошують учителів іноземної мови, які часто також мають певні труднощі у викладанні іноземної мови маленьким дітям. Основна проблема «неготовності» полягає у нерозумінні специфіки навчання дошкільників, особливостях організації занять, невмінні добирати навчальний матеріал тощо.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Видатні педагоги та психологи Пітер Еббс, Джон Едді, Девід Бест, О. Бігич, О. Коломінова, О. Леонтьєв, Р. Мартинова, О. Негневицька, З. Никитенко, В. Плахотник, Т. Полонська, С. Роман, В. Карташова, Н. Горлова, О. Гвоздев, Н. Імедадзе, Ж. Ронже, М. Браун, У. Пенфільд, Л. Робертс, В. Сингер вважають, що навчання дітей іноземної мови необхідно починати з раннього віку, оскільки зростає потреба у тому, щоб якнайраніше ознайомити дитину із суспільними надбаннями та полегшити її входження у соціум. Окрім того, перед педагогами постає проблема, як зробити це входження у соціум цікавим і змістовним. Виховання та навчання засобами фольклору набуває у сучасній педагогіці нового змісту. Використовуючи досвід відомих українських і зарубіжних педагогів, К. Ушинського, Г. Ващенко, С. Русової, С. Френе, М. Монтессорі, М. Лещенко, необхідно створювати різноманітні інтеграційні курси, в яких мистецькі дисципліни гармонійно поєднуються з основними, оскільки головною метою педагогів із давніх часів до теперішніх було і є формування всебічно розвиненої особистості. Засоби фольклору як мистецтво слова сприятимуть здійсненню цієї загальної мети.

Мета статті: розглянути специфіку підготовки майбутніх учителів до навчання іноземної (німецької) мови дітей дошкільного віку, визначити специфіку відбору навчального матеріалу, спираючись на фольклор, який можна використовувати як засіб навчання.

Виклад основного матеріалу. Учителі іноземної мови протягом навчання у педагогічному ВНЗ опановують практичний курс іноземної мови (однієї чи кількох), теоретичні курси (від історії мови до сучасної теоретичної граматики), лінгвокраїнознавство, методику викладання іноземної мови тощо. Курс методики викладання іноземної мови переважно спрямований на середні заклади освіти. Методи викладання іноземних мов у середній школі не можна «перенести» на дошкільників. Вікові особливості дітей дошкільного віку, їх

мовленнєвий розвиток обумовлює специфіку раннього навчання іноземної мови, а також характер професійної діяльності педагога. Дослідження Л. Виготського, І. Зимньої, В. Давидова, О. Леонтьєва, Ш. Амонашвілі, З. Футермана сконцентровані на центральних проблемах дошкільного віку: психологічному й особистісному розвитку, процесі оволодіння мовленням, засвоєнні соціальної дійсності, національної культури та духовного багатства інших народів. У сучасних дослідженнях та експериментальному навчанні іноземної мови дошкільників існує низка позитивних результатів, які можна досягти засобами іноземної мови.

Не викликає сумнівів такий факт: розвиток мовлення рідною мовою знаходиться в залежності від оволодіння іноземною. Так, рідна мова стає багатшою та правильнішою, відзначається розвиток мовленнєвих можливостей і психічних функцій, пов’язаних із мовленнєвою діяльністю. Відзначаємо вплив іноземної мови на особистість дитини в цілому: ігровий характер процесу навчання дозволяє розкрити індивідуальні творчі можливості, сформувати навички спілкування, встановити довільне спілкування (у контексті ситуації) та зробити якісний стрибок у розвитку самооцінки (дитина визначає себе як суб’єкта діяльності, як особистість).

Безумовно, існує певна специфіка раннього навчання іноземної мови, яка полягає у відмінності від процесу оволодіння рідною мовою та від навчання іноземної мови в цілому (школярів, дорослих). Передусім, відмінна сама стратегія оволодіння мовою: у дітей відсутні будь-які мовні знання, немає природних вимог для внутрішньої роботи над мовою, які дитині потрібно виробити, щоб спілкуватися з дорослими, передавати за допомогою мови свої бажання. Звідси постає проблема формування мотивації (ігрової, а потім і пізнавальної) як мети і результату навчання: через різні засоби навчання (перш за все гру), комунікативну спрямованість навчання. У наслідок чого формується інтерес і позитивні емоції, забезпечується процес якісного засвоєння іноземної мови. Так, спостереження доводять: за умови стимулювання властивої для цього віку ігрової або пізнавальної мотивації діти досить легко й міцно запам’ятовують не тільки окремі слова або словосполучення, але й мовні кліше, фрази, мікродіалоги, римівки, вірші, пісні.

Залучення дітей до художньо-мовленнєвої діяльності (хоча б до декількох її видів) забезпечить формування позитивного ставлення до вивчення іноземної мови, людей іншомовної національності та їх культури. Перш за все необхідно залучати дітей дошкільного віку до творів усної народної творчості, оскільки вони є невичерпним джерелом виховання і навчання. В усній народній творчості відбивається мова, мораль, мудрість народу. Се-

ред величезного багатства усної народної творчості в роботі з дітьми дошкільного віку використовують колисанки, забавлянки, лічилки, прислів'я, загадки тощо [1].

Цікавим засобом є казка, яка має велике значення у навчанні, вихованні і розвитку дошкільників. Казка для них це не просто оповідання про фантастичні події, це цілий світ, у якому дитина живе, змагається, протиставляє злу свою добру волю. Слово знаходить у казці реальну форму вираження духовних сил дошкільника, як у грі – рух, у музиці – мелодія.

Казка – складний специфічний жанр світового фольклору, який характеризується певними ознаками: чітким, виразним сюжетом; типовими складовими частинами композиції (зачин, зав'язка, кульмінація, розв'язка, кінцівка); художніми засобами (гіпербола, літота, епітет, метафора, алегорія, гротеск). Крім того, існують певні види народних світових казок: казки про тварин; із чарівним сюжетом; соціально-побутові казки.

Завдяки казкам на заняттях із іноземної мови дошкільники ознайомлюються з явищами природи, суспільним життям людей, тим самим поповнюють свій лексикон новими словами. Казка повчає дітей, як потрібно говорити і діяти в певній ситуації; розвиває інтелект; активізує пізнавальну діяльність; формує стійкий інтерес до мови; розвиває самостійність та ініціативність. Казки впливають на моральне виховання, прищеплюють любов до природи, формують такі якості, як ввічливість, працелюбність, товариськість, які активізуються у мовленнєвій діяльності.

Дослідження у дошкільній і професійній освіті свідчать про низький інтерес майбутніх педагогів до казки, оскільки поряд із її виховним потенціалом їм важко усвідомити її можливості у навчанні мови, зокрема іноземної. На нашу думку, необхідно навчати майбутніх учителів іноземної мови «адаптувати» казки відповідно до «сфери» використання, створювати модифіковані казки для дітей дошкільного віку. Т. Полонська присвятила дисертаційне дослідження питанню навчання іноземної мови дітей шестирічного віку в умовах дитячого садка (на матеріалі англійської мови). Вона розробила рекомендації, серед яких є й такі, що стосуються використання казок (фабульних текстів): підбір фабульних текстів здійснювати таким чином, щоб кожна нова казка по можливості включала лексику попередньої; обсяг фабульного тексту не повинен перевищувати 14 речень. Незнайома лексика має становити не більше 3–5% [3, с. 20–22]. Модифіковані казки складаються самим педагогом і мають такий вигляд, наприклад:

Жили собі три маленьких поросятка **drei kleine Schweinchen**. Перше поросятко вирішило збудувати собі будиночок із трави **ein Haus aus Gras**. Одного дня прийшов страшний вовк **der Wolf**. Він запитав: «Можна я зайду?» **«Darf ich herein?»** «Ні, ні, ні! Тобі не можна сюди заходити!» **«Nein, nein! Du darfst nicht herein!»** Вовк дуже розізлився **der Wolf wird böse** й почав кричати... і т. д.

Використовуються іграшки, драматизація, діти грають у казку. Поступово кількість німецьких слів збільшується, текст розширюється...

При навчанні дітей дошкільного віку можна використовувати пісні, підбір яких залежить від мети й тематики заняття. Необхідно також уміти адаптувати за необхідністю. Багатий матеріал можна підібрати в мережі Інтернет. Текст пісні можна також модифікувати за потребою, наприклад:

Оригінал: *Guten Tag, Guten Tag / Sagen alle Kinder / Große Kinder, kleine Kinder / Dicke Kinder, dünne Kinder /*

Guten Tag, Guten Tag / Sagen alle Kinder.

Модифікації: *Guten Tag, guten Tag / Sagen alle Mädchen etc.*

Guten Tag, guten Tag / Sagen alle Jungen etc.

Guten Tag, Guten Tag / Sagen alle Kinder / Weiße Kinder, schwarze Kinder, / Gelbe Kinder, braune Kinder etc.

Dumme Kinder, schlaue Kinder / Böse Kinder, gute Kinder etc.

На заняттях з іноземної мови широко використовуються ігри з промовлянням римованих слів. У таких випадках правила гри вихователь повідомляє рідною мовою і читає німецьку римівку. Гра розпочнеться тільки тоді, коли діти її запам'ятають. Тому вихователь організовує розучування віршованих рядків (багаторазове повторення з жестами та мімікою). Після того, як діти вивчили римівку, вихователь ще раз нагадує правила гри, і вона розпочинається. Наприклад, ігри: «Rucksack packen», «Rundraten», «Jetzt kommt der Ball zu mir!» та ін.: *Jetzt kommt der Ball zu mir! Jetzt kommt der Ball zu dir, jetzt kommt er wieder zu mir, zu dir, zu mir, zu dir, zu mir, es wechselt den Ort in einem fort auf unser Wort* – діти сидять колом та грають м'ячем. Вчитель допомагає повторювати слова, звертає увагу на переклад (таким чином, відбувається пасивне засвоєння граматики: *zu mir, zu dir – мені, тобі*).

Кожна дитина знає і любить повторювати лічилки. Без них не може розпочатися гра. Мета лічилок – навчання дітей лічби, засвоєння лексики, формування правильної чіткої німецької вимови (оскільки промовляється частіше всього по складах). Лічилки можуть вивчатися цілком, можуть використовуватися у вигляді перегукувань дітей. На заняттях у ДНЗ можна використовувати такі лічилки:

Eins zwei drei / Butter mit Brei / Salz mit Speck / Und du bist weg.

Eine kleine Haselmaus / zog sich mal die Hosen aus, / zog sie wieder an / und du bist dran.

Eins zwei drei vier fünf sechs sieben, / Eine alte Frau kocht Rbben, / Eine alte Frau kocht Speck, / Und du bist weg!

Eins, zwei, drei, vier, fünf, sechs, sieben, acht / Kasper hat so laut gelacht / Das im Haus der Balken kracht / Das Haus fällt ein / Und du musst 's sein!

Для вивчення напам'ять лічилки також можна модифікувати (вставляти слова з рідної мови). Важливо, щоб, вивчивши лічилку, діти розуміли її зміст, інакше вона буде для неї «а-ба-ба-галамага».

Серед малих жанрів усної народної творчості особливе місце посідають прислів'я та приказки. Прислів'я – це влучний й образний народний вислів, який узагальнює різні явища життя і має повчальний характер. У прислів'ях народ висміює ледарів, нероб й оспівує трударів: «Хто не боїться праці, той голоду не знає» (нім. «Arbeit bringt Brot, Faulenzen Hungernot»), «Ohne Fleiss, kein Preis»), «Хто діло робить, а хто гави ловить» (нім. «Der eine hat die Arbeit, der andere den Lohn»), «Лінивому все ніколи» (нім. «Morgen, morgen, nur nicht heute, sagen alle faule Leute») тощо.

Велику групу становлять прислів'я повчального характеру, з яскраво вираженим моральним змістом. У них висміюються негативні вади людини і вихваляють чесність, правдивість, хоробрість, мужність тощо. Наприклад: «Краще не обіцяти, як слова не здержати» (нім. «Reden ist leichter als tun, versprechen ist leichter als halten. = Versprechen macht den magen nicht voll. = Wer viel verspricht, halt selten etwas. = Versprechen und Halten ist zweierlei»), «Друзі пізнаються в біді» (нім. «Glyck macht Freunde, Unglyck prft sie. = Freundschaft bewdrt sich in der Not»), «Хитрий, як лисиця» («Alter Fuchs geht nicht

zweimal ins Garn»).

Приказка – жанр фольклорної прози, короткий стилі образний вислів констатувального характеру, що має односторонню будову, нерідко становить частину прислів'я, але без висновку, і вживається в переносному значенні. Зміст її, на відміну від прислів'я, не має звичайно повчального характеру, їй властива синтаксична незавершеність [4].

Прислів'я та приказки – це своєрідна програма навчання, інформативна дидактика. У ній закодована різноманітна інформація:

– з народної агрономії: *Volle Dhre neigt das Haupt, leere Dhre steht aufrecht* – повний колос до землі гнеться, а порожній угору дереться, *Anderer Leute Kьhe haben immer ein grцЯeres Euter* – у чужих руках завжди шматок більший;

– з народної медицини та гігієни: «Пар кісток не ломить» (нім. «*Hitze ist leichter zu ertragen in einem engen bberheizten Raum*»);

– з народної географії: «Язик до Києва доведе» (нім. «*mit Fragen kommt man durch die Welt*»);

– з народного природознавства: *Winter mit viel Schnee macht Frьhjahr*. – Зима без снігу – літо без хліба тощо.

Німецькомовні прислів'я доступні дітям старшої вікової групи, якщо проводити правильну методичну роботу. Вони можуть удосконалювати мовлення, ознайомлювати дітей із німецькими народними традиціями, обрядами, побутом, природою краю, виступати джерелом пасивного засвоєння граматичної будови тощо.

На заняттях із німецької мови прислів'я заучують індивідуально або з невеличкою групою дітей, а закріплюють протягом дня. Зрозуміти зміст німецького прислів'я допомагають малюнки та переклад на рідну мову (або підбір аналогічного прислів'я рідною мовою). Після розгляду та обговорення змісту малюнку вихователь говорить: «У нас на батьківщині говорять: «Сьогодні ти смієшся з нього, а завтра – він з тебе». А в Німеччині говорять: «*Wer heute lacht, kann morgen weinen*».

На заняттях, присвячених такій порі року як зима, можна вивчити такі прислів'я: *Winter mit viel Schnee macht Frьhjahr*. – Зима без снігу – літо без хліба, «Любиш їздити – люби й саночки возити» (нім. «*Wer will fahren, zieh auch den Karren*»).

На заняттях із німецької мови діти залучаються до об'єднаної мовленнєвої діяльності, виготовляючи різні речі, іграшки, малюють, ліплять, до тих, хто поспішає, не старається, вихователь застосовує прислів'я: «Поспішиш – людей насмішиш» (нім. «*Eile mit Weile, Eilen tut nicht gut*»), «Люди – працюють, а ти – руками махати» (нім. «*Wdhrend die einen arbeiten, tun die anderen nur so, als ob sie etwas machen*») тощо.

Стимулюючи дітей промовляти прислів'я та приказ-

ки, вихователь стежить за правильною вимовою слів німецькою мовою згідно з літературними нормами [2, с. 60].

Висновки з даного дослідження. Постійне використання поетичних жанрів фольклору в дитячому садку на заняттях із німецької мови, вдалий вибір ефективних методів і прийомів роботи з ними збагачує лексичний запас чудовими народними зразками, перлинами народної мудрості, формує правильну вимову, граматичну правильність мовлення дітей дошкільного віку.

Проте, необхідно звернути увагу на відповідну підготовку майбутніх учителів іноземної мови. Знання мови та методичні навички повинні мати доступну для дітей форму. Необхідно навчати майбутніх учителів іноземної мови добирати навчальний матеріал, модифікувати його, пристосовуючи до вікових і пізнавальних потреб «учнів». Навчання іноземної мови є не обов'язковим, але бажаним компонентом дошкільної освіти. Таке навчання є важливим засобом гармонійного розвитку особистості, формування її життєвої компетенції. Побудований правильно з дидактичного та лінгвістичного поглядів, процес навчання сприяє реалізації змісту всіх сфер життєдіяльності дітей, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти («Я сам», «Люди», «Культура», «Природа»), і має самостійне освітнє значення. Діти, які у дошкільному віці один-два роки залучалися до вивчення іноземної мови, за умови, що це навчання організовувалося методично правильно, успішніше навчаються у школі, краще засвоюють курс будь-якої іноземної мови.

Перспективи подальших розвідок. На нашу думку, не варто нехтувати останніми результатами науково-практичних випробувань авторських методик, що переконливо демонструють успіхи у навчанні іноземної мови дітей дошкільного віку. Нетрадиційні методи, прийоми та засоби навчання іноземної мови не повинні проходити повз увагою майбутніх учителів. Переконані, що розробка спецкурсів практико орієнтованого характеру спрямовували б підготовку майбутніх учителів на роботу з дошкільниками.

Список використаних джерел

1. Арушанова, А. Г. Речь и речевое общение детей / А. Г. Арушанова. – Москва : Мозаика-Синтез, 1999. – 234 с.
2. Зімакова, Л. В. Навчання іноземної мови дошкільників засобами фольклору (на прикладі німецької мови) / Л. В. Зімакова, О. Ю. Тулиця // Сучасні тенденції розвитку теорії і практики розвитку дошкільної освіти : зб. наук. праць. – Полтава, 2010. – С. 54–61.
3. Полонська, Т. К. Навчання іноземної мови дітей шестирічного віку в умовах дитячого садка (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. К. Полонська. – Київ, 1993. – 24 с.
4. Приказка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/приказка> – Заголовок з екрану.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу : 07.01.2017

Тулиця А. Ю. Подготовка будущих учителей к преподаванию немецкого языка дошкольникам средствами фольклора.

А Рассмотрена специфика организации занятий по иностранному языку детей дошкольного возраста. Определено, что фольклор является своеобразным материалом таких занятий. Автор статьи убежден, что занятия по иностранному языку для дошкольников имеют свои особенности, которые необходимо учитывать при подготовке будущих учителей иностранного языка.

Ключевые слова: иностранный язык, дети дошкольного возраста, фольклор, занятие, учебный материал.

Tulytsya O. Yu. Future teachers training to preschoolers' German teaching by means of folklore.

S The article deals with the specifics of organization of foreign language classes for preschoolers. It has been defined that folklore is a peculiar educational material for such classes. The author believes that foreign language classes for preschoolers have specific features which have to be considered while training future foreign languages teachers.

Key words: foreign language, preschoolers, folklore, classes, educational material.